№ 11 Յունվարի 29 (Փետրվարի 10) 1880 Յունվարի 29 (Փետրվարի 10) № 11

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 ռուբլ, կէս տարվանը 6 ռուբլ։ Առանձին համարները 5 կոպէկով։

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ։

Օտարաքաղաքացիք դիմում են ուղղակի Тифлисъ. Редакція „Мшакъ“

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (Բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ։

„ՄՇԱԿ“

ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՐԱԳԻՐ

1880 թ-ին

ՀՐԱՏԱՐԱԿՎՈՒՄ Է ԱՄԵՆ ՕՐ, բացի տօն և տօների հետևեալ օրերից։

Լրագրի դիրքը և պրոգրամմն նոյն են մնում։ Մենք ստանում ենք ՍԵՓԱԿԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ։ «ՄՇԱԿԻ» տարեկան գինը 10 ռուբլ է, կէս տարվան 6 ռուբլ։ Գրվել կարելի է ՄԻԱՅՆ ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆ մէջ։

ԱՌԱՆՁԻՆ ՀԱՄԱՐՆԵՐԸ ծախվում են 5 կոպէկով հատը։

Օտար քաղաքներից պէտք է դիմել հետևեալ հասցէով ТИФЛИСЪ Редакція «Мшакъ.

Խմբագիր—Հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ի՞նչ հարկաւոր էր անել.—Ներքին տեսութիւն, ամակ արկօվից։ Նամակ Ս. Պետերբուրգից։ Նամակ Ախալքալաքից։ Նամակ խմբագրին։ Նամակ խմբագրին։ Ներքին լուրեր։—Արտաքին տեսութիւն։ Աւստրո-Ունգարիա։ Նամակ Թիւրքիայից։ Արտաքին լուրեր։—Խառն լուրեր։—«Մշակի» հեռագիրներ։— Յայտարարութիւններ։

ԻՆՉ ՀԱՐԿԱՒՈՐ ԷՐ ԱՆԵԼ

Յունվարի 26-ին Թիֆլիսի Զեմստվոյական թատրոնում ներկայացումն տրվեցաւ ի նպաստ սովատանջների։ Ներկայացման կարգադրողը ռուս «Тифлисскій Вѣстникъ» լրագրի խմբագրութիւնն էր։

Ընկասկած գովելի է ռուս լրագրի խմբագրութեան արած գործը, բայց մենք մեզ թոյլ ենք տալիս ասելու որ մի այդպիսի ներկայացումով օգնել չնայած սովատանջներին, նոյն է որ ուզենալ տովը ցամաքացնել կրելով ծովի ջուրը բաժակներով։

Իսկ կարծել, որ մի լրագրի խմբագրութիւնը կարող է յաճախ կրկնել այդ տեսակ ներկայացումները,—դա նոյնպէս անհերևակայելի է։

Այնպիսի գործ, ինչպէս սովատանջներին օգնելը, մի մանաւոր նիցիատիվի գործ չէ, դա մասաւոր ջանքերի այժերից վեր է։

Երբ որ երկրի այլ և այլ անիւններում և նոյն իսկ Թիֆլիսում տիրապետում է թանգութիւնը և մի քանի տեղերում մինչև անգամ յայտնվել է սովը,—այդ տեսակ դրութեանը օգնելու համար բաւական չէ մասնաւոր օգնութիւն, այլ այդ օգնութիւնը հարկաւոր կը լիներ կազմակերպել լայն, ընդարձակ հասարակական հիմքերի վրա։

Այդ պատճառով մենք առաջարկում ենք որ մեր քաղաքի ներկայացուցիչներից, մեր քաղաքային ինքնավարութեան անդամներից, մեր ձայնաւորներից և մի քանի ընտրված քաղաքացիներից կազմվի թանգութեան տևողութեան ամբողջ ժամանակ մի մշտական մասնաժողով, որ հոգայ ամեն տեսակ միջոցներով փող ժողովելու սովատանջներին օգնելու համար։

Այդ մասնաժողովը կարող է և ներկայացումներ և բալեր և կոնցերտներ տալ, և կազմել ալէգրիներ ու հաւաքել գումարներ ստորագրութեամբ, տնօրինել հրապարակական դասախօսութիւններ, և այլն....

Այդ տեսակ ծանր րոպէներում մենք միշտ ստիպված ենք ակամայ յիշեցնել մեր ընթերցողներին մեր վաղուցվայ միտքը, թէ անհրաժեշտ կը լիներ ունենալ Թիֆլիսում մի մշտական ընկերութիւն Բաղուի Մարդասիրական ընկերութեան պէս, միայն աւելի լայն պրոգրամայով, որ մանաւանդ մեր հասարակական կեանքի ծանր րոպէներում մեծ ծառայութիւն կարող էր անել մեր երկրին։

Բայց դժբաղդութիւնը այն է, որ մեր հասարակութիւնը երբէք չէ մտածում այդ տեսակ գործերի վրա, մինչև որ այս կամ այն վըտանգը չէ սպառնում։

Հէնց որ վտանգը անցնում է, դարձեալ ամեն բան մոռանում ենք.... Իսկ երբ վտանգը գալիս է,—ուշ է լինում ձեռնարկել մի մշտական ընկերութեան հիմնելուն։

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԽԱՐԿՈՎԻՑ

30 յունվարի

Յայտնի է որ այս 1879-80—ակադեմիական տարում փոխվեցան համալսարանական ուսանողական կանոնները, որոնք թէպէ իրանց մասնաւոր խստութեամբ զանազանվում են հին կանոններից, բայց մի և նոյն ժամանակ այնքան խիստ չեն ինչպէս որ ենթադրում էին ուսանողք մինչև նրանց հրատարակվելը։ Այդ կանոնները արդէն բաժանված են Մոսկվայի, Ղազանի, Կիևի, Օդեսայի համալսարաններում և վերջին ժամանակներս բաժանվեցան Խարկովի կենդանաբուժական ճեմարանի և յետոյ համալսարանի ուսանողաց մէջ, որոնք և ընդունեցին նրանց, և ստորագրվեցին ուսումնական վարչութեան կողմից առաջարկած առանձին նշանակեալ թղթերի վրա։ Ստորագրութիւն չը տուող ուսանողի՝ համաձայն ուսումնական վարչութեան վճռին պէտք է արձակվէին ճեմարանից կամ համալսարանից, ինչպէս նոր կանոններն չը հնազանդվողք։ Այդ կանոնները կազմված են հին կանոններից մի քանի փոփոխութեամբ։ Ահա այդ փոփոխութիւնները.—1) Ամենայն մի ուսանող պարտ է ամենայն ակադեմիական կէս տարվայ սկզբում ներկայանալ տեսչին նրանից երկու տոմսակ ստանալու համար, մէկը համալսարանական քաղաքում ապրելու և միւսը լեկցիաները այցելելու իրաւունք ունենալու համար։ Ամենայն ամիս այդ տոմսակները պէտք է ներկայացնեն տեսչին, նրանց վրա նշան դնելու համար, որովհետև առանց այդ նշանին այդ տոմսակները կորցնում են իրանց նշանակութիւնը։ Այս կանոններին չը հետևողները արձակվում են ճեմարանից կամ համալսարանից։

2) Ուսանողք պարտ են այցելելու բոլոր լեկցիաները, ով որ երեք օր չարուսակ չէ եղել համալսանում կամ ճեմարանում պարտ է իր բացակայութեան պատճառը իմացնելու տեսչին, հակառակ դէպքում տեսուչը պարտ է նրա մօտ գնալ, բացակայութեան պատճառը իմանալու և եթէ ուսանողը հիւանդ է, հարկաւոր օգնութիւնը տալու։

3) Ուսանողք ժամանակաւոր արձակման առմսակ չեն կարող ստանալ ուսումնական վարչութիւնից, մինչև որ ոստիկանութեան կողմից չը ներկայացնեն վաւերացրած մի տոմսակ, որը բացատրէր թէ ուսանողի արձակմանը ոստիկանութեան կողմից արգելք չը կայ։

4) Ուսանողք, որոնք ունեն մի որ և իցէ գործ, որը չէ վերաբերվում ուսմանը, պարտ են դիմել տեսչին։ Ցեսուչը կարող է ուսանողաց համար տուն վարձել և միւս ապրուստը հոգալ նրանց ստիպենդիայով, եթէ դէպքը պահանջի, փոխանակ նրանց յանձնելու ստիպենդիան։ Ուսանողական կանոններին չը հետևող ուսանողք ենթարկվում են հետևեալ պատիժներին։

ա) Առաջին անգամ ենթարկվում են տեսչի նկատողութեանը։

բ) Ազատութիւնից զրկվում են 7 օրից ոչ աւելի ժամանակով։

գ) Վերատեսուչը վարչութեան առաջ զգուշացնում է ուսանողին և ստորագրութիւն է առնում, որ նա մի ուրիշ յանցանքի ժամանակ կարձակվի համալսարանից կամ ճեմարանից։

դ) Ուսանողը արձակվում է համալսարանից կամ ճեմարանից մի տարի ժամանակաւ, միայն նրան իրաւունք է տրվում իսկոյն մի ուրիշ բարձր ուսումնարան մտնելու։

ե) Արձակում են ուսանողին առանց վերոյիշեալ իրաւունքների շարունակաբար մի կամ երկու տարի։

զ) Արտաքսում են ուսանողին համալսարանից կամ ճեմարանից, այս վերջին միջոցին նա 3 տարի ժամանակաւ իրաւունք չունի մտնելու մի որ և իցէ բարձր ուսումնարան, իսկ այդ ժամանակի լրանալուց յետոյ կարող է միայն իր առաջվայ ուսումնական վարչութեան համաձայնութեամբ և նրա գլխաւոր իշխանութեան պատասխանատուութեամբ կրկին ընդունվել։

Բացի դրանից այն ուսանողք, որոնք նիւթական օգնութիւն են ստանում վարչութեան կողմից իբրև պատիժ, կամ ժամանակաւորապէս և կամ բոլորովին զրկվում են այդպիսի օգնութիւնից։

Վերոյիշեալ կանոններին պարտ են հետևելու և ազատ ունկնդիրները։

Այս կանոնները չեն վերաբերում Ս. Պետերբուրգի համալսարանի ուսանողներին, որովհետև նրանց համար կան առանձին կազմված և հրատարակված կանոններ։

Թիֆլիսեցիներին էլ այժմ յայտնի է, որ եկող տարվայ համար, Թիֆլիսի թատրոնի անտրեպրենեօր պ. Պալմը հրաւիրել է Թիֆլիսի բեմը Խարկովի ռուսաց օպերայի ամենանշանաւոր ոյժերին և նրանց համաձայնութիւնը արդէն ստացած է։ Այդ պատճառաւ աւելորդ չեմ համարում այս նամակաւս ըստ կարողութեան ծանօթացնել Թիֆլիսի հասարակութեանը այդ երգչուհի—դերասանուհի և երգող դերասանների հետ։

Թիֆլիսի բեմը հրաւիրված արտիստները են տիկին Պավլովսկայա իր ամուսնու հետ, տիկին Կրուտիկովա և պ. պ. Վասիլև և Բապորտ։ Ես կաշխատեմ կարճառօտ կերպիւ ծանօթացնել դրանցից ամենայն մէկի հետ։

Սկսենք տ. Պավլովսկայից, որովհետև դա է մեր հասարակութեան սիրելին։ Պավլովսկայան մի զարեղ ու նուրբ ձայն ունեցող երգչուհի է (սոպրանո) շատ լաւ խչխում է իր ձայնի վրա և մի և նոյն ժամանակ իր խաղը հասցնում է մինչև վերին աստիճանի կատարելագործութեանը։ Թիֆլիսցիները կը տեսնեն, որ նա իրաւունք ունի մեր հասարակութեան առաջին սիրուհի հաշվելու։ Նրա ձայնը թէ ամենացածր, թէ միջին և թէ ամենարարձր նոթաները միանման նուրբ հնչում են և մի սաստիկ տպաւորութիւն են թողնում լսողի վրա։ Պավլովսկայի տաղանդը ստուգելու համար մենք օրինակ կը բերենք Մարգարիտայի (Фаустъ) և Մարիայի (Дочь полка) *) դերերը, որոնք իրանց բնաւորութեամբ շատ մեծ զանազանութիւն են կազմում իրար մէջ։ Այնու ամենայնիւ դա Պավլովսկային անմատչելի չէր։ Ինչպէս որ նա աննման գեղեցիկ կատարում է Մարգարիտայի խիստ կլասիկական դերը, այնպէս աննման գեղեցիկ կատարում է Մարիայի, հասարակ, զինվորական գնդում մեծացած ու նրա կեանքի բնութեամբը մենդված մարկիտանտկայի դերը։ Պէտք է ասել, որ այդ վերջին դերը շատերին չէ յաջողում, մինչդեռ Պավլովսկայան նրան շատ լաւ կատարում է։

Եւ այդ է պատճառը, որ հասարակութիւնը չէ կարող նրա ամեն մի անգամ բեմը դուրս գալուն չեղոք մնալ, և իր համակրութիւնը և սէրը ցոյց

*) Հարկաւոր չէ խառնել Дочь полка օպերան նոյն անունով գնվող օպերետտայի հետ։

չը տալ անվերջ և սրտային ծափահարութեամբ։

Բացի այդ դերերից Պավլովսկայի ամենալաւ դերերն են Ռոզինա (Севильскій цирюльникъ), Վիոլետտայ (Травіата), Ցերլինա (Фра-Դյաволо), Ադա (Аида) և այլն։ Այսքանը բաւական է, եթէ ոչ կարելի է ձանձրութիւն պատճառեմ ընթերցողին, այսքան երկար խօսելով Պավլովսկայի վրա։

Կրուտիկովա (меццо-сопрано) սա նոյնպէս Խարիկովի հասարակութեան սիրուհին է, նա մանաւանդ այս վերջին օրերս, երբ նա դուրս եկաւ բեմը Ադա օպերայի (Аида) Ամիերիսի դերում. ներկայ գտնվողները բոլորն էլ զմայլում էին։ Դա ես զօրեղ ձայնով և տաղանդաւոր մի երգչուհի է, զուրկ չէ և երաժշտական չգիտայից։ Շատ դերերում նա նոր և ուղիղ տիպեր է ստեղծում, և այդ դերերում իր խաղը հասցնում է մինչև վերին աստիճանի ընականութեանը։

Հիմա ասենք մի քանի խօսք երգիչների մասին. ձայնի վերաբերութեամբ առաջին տենորը Վասիլեվն է։ Եւ ճշմարիտ նրա ձայնը շատ քաղցր և նուրբ է, և այդպէս էլ մնում է երաժշտական ամենաբարձր նօթաներում, որոնց նա երգում է առանց դժուարութեան։ Բայց ափսոս, որ նա զուրկ է դերասանական շարժումներից, այդ պատճառաւ է, որ նա բեմի յետեից երգելով ամենից մեծ տպաւորութիւն է գործում, քան բեմի վրա։ Եթէ ասենք, որ իր սեփական աշխատութեամբն է հասել իր այժմեան կոչմանը, այն ժամանակ հասկանալի կը լինի, թէ ինչու մենք իրաւունք չունենք պահանջել նրանից այն, ինչ որ պահանջում ենք մի որ և իցէ արտիստից, որը աւարտել է իր արհեստը մի ուսումնարանում։ Ահա թէ ինչու Սարինինի դերը (Жизнь за царя) աւելի և աւելի ուղիղ և շքեղ է, քան Ֆաուստ (Фаустъ) կլասիկական դերը, որը պահանջում է յայտնի արտիստիական չկալ։

Երրորդ տենոր է հաշվում ինքը թատրոնի անարբպրէնեոր Ռապօրտը, որի ձայնը արդէն մասամբ կտրված է, բայց չը նայելով դրան նա այնպիսի դերերում, որտեղ չը կան աւելի բարձր նօթաներ, իր խելացի խաղով ու իրան բեմի վրա ազատ բռնելովը լաւ տպաւորութիւն է թողնում լսողի վրա։ Ասածս ապացուցանելու համար օրինակ եմ բերում նրա Մարկիզի դերը (Фра-Дьяволи)։ Նա երբեմն ծառայում էր Ս. Պետերբուրգի բեմի վրա։ Վերջացնելով Նկարագրութիւնս, աւելորդ չեմ համարում ասել մի քանի խօսք ես Պաւլովսկիի (Պաւլովսկայայի ամուսին) վերաբերութեամբ։ Նորա ձայնը բաւականի զօրեղ է, թէև քիչ անախորժելի (բարիտոն)։ Այնու ամենայնիւ մի քանի դերերում նա իր խելացի խաղով բաւականութիւն է տալիս հասարակութեանը, ինչպէս Ֆիգարոի դերում (Севильскій цирюльникъ)։

Ռ. Կ.

ՆԱՄԱԿ Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻՑ

—

Յունվարի 11-ին

Տեղուոյս հայ երիտասարդները անցեալ դեկտեմբերի 21-ին խաղացին Գ. Սունդուկեանցի «Խաթաբալա» պիեսան։

Այս ներկայացումից առայժմ գոյացաւ 818 ռուբլի, որից հանելով 338 ռուբլի թատրոնի ծախսը, մնացեալ 480 ռուբլին խաղացողները տնօրինեցին բաժանել այսպէս. նախ՝ 200 ռ. ձեր միջնորդութեամբ ուղարկել մեր հռչակաւոր «Արարատեան» ընկերութեան, թողնելով սրան 'ի գործ ածել այն չնչին գումարը ըստ իր կամաց կամ ուսումնական պիտոյից համար և կամ հացի, վասն զի, ինչպէս տեսնում ենք լրագրներից, սովը իր սարսափելի հետևանքներով արդէն մուտք է գործել վանի կողմերը։ Իսկ 280 ռ. բաժանել 'ի միջի չքաւոր ուսանողաց հետեւեալ կերպիւ. 3 ուսանողաց տալ 120 ռ։ իւրաքանչիւրին 40 ռ., 4 ուսանողաց տալ 120 ռ. իւրաքանչիւրին 30 ռ՝, 2 չքաւոր երիտասարդներին—15-կան ռուբլի իւրաքանչիւրին։ Կը մնայ, այնու ամենայնիւ 10 ռ. որ ստանալիք ապառիկների հետ 'ի միասին կը բաժանվի զարձեալ հայ ուսանողաց։ Այս վերջիններիս վերաբերութեամբ կայացած վճիռը արդէն գործածվեցաւ, այժմ մեզ մնում է միայն դիմել ձեր միջնորդութեան, և խոնարհաբար խնդրել, որ այս 200 ռ. շուտով հասուցանէք յիշեալ «Արարատեան» ընկերութեան։ Բաց յայտնանէ, կը խնդրեմ ձեզ, յարգոյ խմբագիր, տեղ չնորհել իմ այս փոքր հաշիվս ձեր պատուական «Մշակի» էջերում 'ի գիտութիւն ամենեցունց։

Ընդունեցէք և այլն

Խ. Ց.

ՆԱՄԱԿ ԱԽԱԼՔԱԼԱՔԻՑ

—

19 յունվարի

Օրերումս ստացայք «Արարատեան» ընկերութեան 1878—79 թվի գ. տեղեկագիրը։ Այդ տեղեկագրին նայելով Թիֆլիսից յետոյ նուիրատուութեանց քանակութեան կողմից Ախալքալաքը առաջին տեղն է բռնում։ Այո, մխիթարական է տեսնել որ մի փոքրիկ քաղաք, չը նայելով իր սահմանափակ միջոցներին, իր առևտրի ընկած դրութեանը, չէ խնայում իր կօպէկները համարիւն եղբայրների ու քոյրերի կրթութեան գործին նուիրել։ Ի հարկէ ամենայն ոք ազատ է իր նուիրատուութեան մէջ, բայց ինչ ուզում են թող ասեն, երբ մարդս բաց է անում Թիֆլիսի նուիրատուաց և գաւառացիների ցուցակը, ակամայաբար նրանում զարթնում է մի հարց, ինչին պէտք է վերաբերել այն հանգամանքը, որ Թիֆլիսի հարիւր հազարների և մինչև անգամ միլլիոնների տէր մի ազգ նուիրում է յիշեալ ընկերութեանը միայն մի ռուբլի, կամ 20 կոպ.... Այդ հանգամանքը հաստատում է պ. Մէլիքզադէի «Հայ երիտասարդութիւն» յօդուածում ասածը, թէ «գաւառացի հայի մէջ աւելի վառ է մնացած սէրը դէպի իր ազգութիւնը քան թէ Թիֆլիսեցու մէջ»։ Այո, այդ այդպէս է, որովհետև գաւառներում դեռ չէ տարածվել այն ախտը՝ որին նորաձևութիւն են անուանում։ Ես յիշում եմ որ դուք անցեալ տարվայ «Մշակի» մէջ յանդիմանում էիք հայերին (գլխաւորապէս Թիֆլիսցուն) որ նրանք յարաբերութիւններ չեն կապում օտարազգիների հետ։ Այո, դա շատ լաւ կը լինէր, եթէ հայը ազգային հարստութիւն ունենար, բայց քանի որ նրան պակասում է այդ, նա միայն նմանվում է օտարին, ինչպէս դուք ասում էիք, հագուստով, արտաքին ձևերով և այլ ևս ոչնչով։ Օտարամոլութիւնը մեր հայերիս մէջ մեծ դեր է խաղում. ինձ յայտնի են անձինք, որ հայոց եկեղեցում մի կօպէկ չեն թապախը գցում, իսկ օտարի եկեղեցում երեք ռուբլի են գցում, հայոց մի ընկերութեան կամ ուսումնարանի ոչինչ չեն նուիրում, իսկ օտարազգի հիմնարկութիւններին հարիւրներ են տալիս։ Մի բան միայն կայ, այն է, որ այդ նուիրատուներից իւրաքանչիւրը մի ակնկալութիւն ունի, սպասում է որ և իցէ մի վարձատրութեան, իսկ «Արարատեան», «Կիլիկեան» ընկերութիւններ կամ տեղական ուսումնարաններ ինչով պէտք է բաւականութիւն տան մեր փառասէր հային, ուսումնաւարտ աշակերտներով, դրա համար նա պէտք իսկապէս հայ լինի և ոչ կոսմոպոլիտ։

Ինչպէս անցեալ նամակումս յիշած եմ՝ մեր քաղաքում բացվում է ընթերցարան։ Ի նկատի ունենալով որ մեր իգական սեռը չէ կարող այցելել արական ընթերցարանը, այդ պատճառով որոշվեցաւ օրիորդական դպրոցին կից մի սենեակը յատկացնել կանանց ընթերցարանի համար, որը կը կազմէ արական ընթերցարանի մի մասը, այդ պատճառով որոշվեցաւ բացի ընթերցարանում ըստացված հայ և ռուս պարբ. հրատարակութիւնները, բերել տալ ձեռագործի և կարի համար «Модный Свѣтъ» չարթաթերթը և մի քանի գրքեր տնտեսական, առողջապահական և բժշկականութեան ու դաստիարակութեան վերաբերեալ բովանդակութիւնով։

Շնորհակալութիւն մի քանի պարոնների, որոնք պ. Ցարութիւնեանցի տան հրաւէրքում նուիրել էին յօգուտ ընթերցարանի 80 ռ., նոյնպէս պ. Վ.-ցի անում նուիրել էին նոյն հիմնարկութեանը 70 ռուբլի։

***

ՆԱՄԱԿ ԹՄԲԱԳԱՐԻՆ

—

Գանձակ, 16 յունվարի

Խոնարհաբար խնդրեմ տեղի տալ «Մշակ» լրագրի էջերումը յետագայ երկու տողին։

Պարտաւոր զգալով Ս. Յովհաննէս Մայր եկեղեցոյ մոտ և ելից մատեանը ներկայացնել Գանձակայ հոգևոր կառավարութեանը, խոնարհաբար հրաւիրում եմ ծխական ժողովրդականաց յիշեալ եկեղեցոյ, սկսեալ ամսոյս 25-էն մինչև 15-ն փետրվարի ներկայ ամի վերահաստատութիւն անել մեր երեցփոխանական բոլոր հաշիւներին վասն 1879 ամի և վաւերացնել ստորագրութեամբ կամ յայտնել իրենց նկատողութիւնը, եթէ որ և իցէ թերութիւն կամ անկանոն ծախք գտնեն։—Յիշեալ ժապաւենեալ մատեանը յանձնված է մոմավաճառ Ցարութիւն Ցակոբեանին՝ մայր եկեղեցոյ զուարթումը, որ առաւօտեան և երեկոյեան ժամերումը ամեն օր բաց է ի զննութիւն ծխականաց։—Եթէ քաղաքիս միւս եկեղեցեաց ժողովրդականք կամենան կարող են տեսնել մեր մատեանը վասն տեղեկութեան։

Հրաւիրում եմ նոյնպէս պ. պ. կոնտրոլեոր *** Եսամոլեանցին իր անմեղանչական խմբովը, եթէ հետաքրքիր են, թող նայեն մատեանին և տեսնեն թէ մենք ինչ իրաւամբ ենք փոքր ստացել եկեղեցական գանձի վրա այդի անկողներից։—Արանից աւելի այդ խմբին և նորա լրագրական վարարանութեանը հարկ չենք համարում պատասխան տալու, որովհետև այդ պարոնները, ունենալով իրենց պարագլուխ պ. Եսամոլեանցին վաղուց է աշխատում են դնչել մայր եկեղեցոյ և քաղաքիս երկսեռ դպրոցաց չաներին, յանուն պաշտպանութեան պարզամտաց և այլն և այլն։

Երեցփոխան Ն. Տէր-Ներսէսեանց։

ՆԱՄԱԿ ԹՄԲԱԳԱՐԻՆ

—

Թիֆլիս, 19 յունվարի

Ինչ և իցէ լուր կամ համբաւ, եթէ փոքր ի չատէ ուշադրութեան արժանի է, չեմ սխալվում կարծել, հրապարակաւ հանդէս հանելն հարկաւոր է։ Վասն որոյ պարտ ինձ համարելով ծանուցանում եմ հետեւեալ տեղեկութիւնը։

Բարեգործութիւնով վարժ աջ ունեցող մի պարոն (Կ. Պ. որ գտնվում է Փ. քաղաքում) չը դադարելով իր բարի սովորութիւնից, պատրաստված է եղել ընծայելու «Արարատեան» ընկերութեան քանի մի հարիւր ռուբլիներ։ Պատուական «Մշակ» օրագրի միջոցով ձեր ուշիմ խորհուրդը, «Արարատեան», «Կիլիկեան» և այլ ընկերութիւնները միանալու մասին, երբ հասնում է պարոնին, յայտնեցաւ նորա աղնիւ մտքին այն վսեմ խորհուրդը այնպիսի մի ջերմ հաւանութիւն է պատճառում, որ հարիւրները փոխարկում է հազարների, սակայն նուիրելը թողնելով զկնի միութեան։ Բայց երբ պէտք հասնեն այն սիրալի օրերը, որ ցնծան այն հազարները։ Այն անձինք որ ունեն ընկերութիւնները միացնելու զեկը ձեռին, երանի չը յապաղին յառաջ մղել, և ընդհանուր ազգին մեծաշահ գործը փութով գլուխ բերեն։

Նիկողոս Նիկողոսեանց

ՆԵՐԲԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

ԱԽԱԼՔԱԼԱՔԻՑ մեզ հաղորդում են, որ մատագրութիւն կայ այնտեղ մի հասարակական այգի չինել։ Այդ գործի համար հասարակութիւնը վճռեց 1612 ռուբլ ծախսել։

—

Մեզ գրում են ՎԱՐԴԱՇԷՆ գիւղից, որ տեղական ուսումնարանը բացվել է դեկտեմբերի ըսկզբներում։ Թեմական տեսուչը այցելեց այդ ուսումնարանին։ Տեսչի տեսելով շատ վրացիներ խընդրում են, որ իրանց որդկերանցը ընդունեն այդ ուսումնարանը։ Թեմական տեսուչը անրաւականութիւններին տեղի չը տալու համար արդելել է դրանց ընդունելը։

—

Մեզ հաղորդում են ԱԽԱԼՔԱԼԱՔԻՑ, որ լսվում է թէ այնտեղ կարգադրութիւն է արած, որպէս զի իւրաքանչիւր գիւղ 10 ֆունտ կարբոլեան թթու վեր առնէ գիւղացիների օդը մաքրելու համար։ Աւելի լաւ չէր լինի, նկատում է թղթակիցը, զիւղացուն դուրս բերել անասունների ընկերութենից, մաքրել տալ նրա դրան առաջը կիտված անմաքրութիւնները և յետոյ նրան կարբոլեան թթու տալ։

—

ՆՈՒԽՈՒՅԻՑ մեզ գրում են «Այստեղ մի խումբ առաջադէմ երիտասարդներ մի քանի անգամ ժողով կազմելով, որոշեցին մի հասարակական ընթերցարան հիմնել։ Օրերումս որանք իրանց մէջ ստորագրութիւն բանալով լրագիրներ բերել տալու համար մինչև 100 ռ. փող ժողովեցին և այդ փողերը ուղարկեցին Թիֆլիս և այդտեղից անհամբեր սպասում են լրագիրների ստանալուն։ Շնորհակալութիւն այդ եռանդոտ պարոններին։»

—

Մեզ գրում են ԱԽԱԼՔԱԼԱՔԻՑ, որ Ախալցխայի և այլ տեղերի հայ վաճառականները իրանց մէջ ստորագրութիւն են բացել Արդահանում մի վայրաստէն հայոց եկեղեցի կառուցանելու համար։ Նուիրատուութիւններից առժամանակ 1500 ռ. է գոյացել և ստորագրութիւնը դեռ շարունակվում է։ Եկեղեցու չինութիւնը մի պարոնի արդէն յանձնված է 2500 ռուբլով։

—

Ինչպէս յայտնի է, այժմ ԹԻՖԼԻՍԻ Ամարային թատրոնում, բացի հայոց ներկայացումներից տրվում են և վրաց թատրոնական ներկայացումներ։ Մինչև որ հայերը մեծ մասամբ տալիս են ֆրանսիական խոհանոցի ամենափտած բոմանտիական պիեսաները, վրացիները մեծ մասամբ ներկայացնում են կամ Մոլիէրի պիէսաները և կամ իրանց կեանքից վերցրած ինքնուրոյն, կենդանի և ժամանակակից գրուածները։

—

Տեղական լրագիրները հաղորդում են, որ ԹԻՖԼԻՍԻ զանազան ամարաներում ալիւրի մեծ պահեստներ կան։ Մեր վաճառականները, օգուտ քաղելով հացի թանգութենից, առնում են մեծ քանակութեամբ ալիւր, դարսում են այդ մթերքը պահեստներում և սպասում են որ հացը դարձեալ թանգանայ, որպէս զի աւելի էլ մեծ գնով ծախեն ալիւրը։ Մենք կատարեալ համաձայն ենք այն մտքի հետ, թէ հարկաւոր կը լինէր որ մեր քաղաքային վարչութիւնը հետախուզէր այդ ամբարները և մի և նոյն ժամանակ էկսպէրտների միջոցով քննել տար մեր չարչիների ձեռքով ամբարված ալիւրի յատկութիւնը։

—

Ընթերցողը կարդացած կը լինի «Մշակի» № 9 մէջ խորէն վարդապետ Ստեփանէի Նամակը։ Խորէն վարդապետը ի հարկէ սաստիկ հիացած է Թիֆլիսցիներից, որ կարողացել է մի ամսվայ մէջ հաւաքել մեր քաղաքում 10,000 ռուբլ։ Ճշմարիտ է, պէտք է զարմանալ հայր սուրբի եռանդի և աշխատասիրութեան վրա, բայց մենք կը ցանկանայինք, որ այդպիսի եռանդ գործ դրվէր աւելի արդիւնաւոր գործի վրա, քան թէ Ս. Էջմիածնի ճեմարանի համար նպաստներ հաւաքելու գործի վրա։

—

Այս օրերս ներկայացաւ խմբագրատուն ԹԻՖԼԻՍԻ նահանգական վարչութեան պաշտօնական լրչիան Էրիտով, որ վարում է քաղաքիս տպարանների և գրավաճառանոցների տեսչի պաշտօնը և յայտնեց մեզ որ Կովկասեան Ցէնզուրական Մասնաժողովը պրոցէս է սկսում և արդէն գանգատվել է «Մշակի» դէմ, մի քանի լուրերը առանց ցէնզուրական թոյլտուութեան տպելու պատճառով։

—

Մեզ գրում են ՆՈՒԽՈՒՅԻՑ հետեւեալը։ «Մեր այստեղի մի քանի պարոններին, որոնց ամբողջ գիտութիւնը պարունակվում է Սալանթեանի քերականութեան մէջ, երբ առաջարկում էք ստորագրվել լրագրին, կամ ընթերցարանի մէջ անդամ գրվել, պատասխանում են՝ ինչ հարկաւոր է մեզ ընթերցանութիւն.... Եւ ճշմարիտ այդ տեսակ պարոններն ուսուցիչը, Տէր-Բէկլարը միթէ ուսումնական չէր.... Ով որ հայցական, բացառական ու դերբայ բառերը գիտէ,—արդէն ուսումնական է, ամեն բան գիտէ։ Ինչ հարկաւոր է լրագիր կարդալ։»

—

Շնորհակալութեամբ ստացանք «Մուզայք Հայաստանի» նոր երգարանը, որ լոյս ընծայեց Ա. Ց. Շահազիզեանց-Կամսարական։—Գիրքը տպված է ներկայ 1880 թվին Թիֆլիսում, Ց. Մարտիրոսեանի տպարանում։

—

Յունվարի 24-ին ԹԻՖԼԻՍԻ Ամարային թատրոնում, հայոց ներկայացման ժամանակ, երբ պէտք է տային «Մի կնոջ տանջանքը» պիեսան, և արդէն «Գիշերվայ սարը խէր է» վոդեվիլը վերջացած էր, յանկարծ անասելի աղմուկ լսվեցաւ բեմի ետեից։ Աղմուկի դադարելուց յետոյ անմիջապէս դուրս եկաւ դերասաններից մինը և յայտնեց որ պ. Ադամեանի յանկարծակի հիւանդութեան պատճառով «Մի կնոջ տանջանքը» չի խաղացվի, այլ կը ներկայացվի «Լաւ էլ քի մօցկլութիւն» պիէսան։ Ժողովրդի մեծ մասը դուրս եկաւ թատրոնից յետ դարձնելով իր տոմսակները և փող յետ պահանջելով կասայից։ Ջանազան լուրեր են հասնում մեզ վարագոյրի ետև պատահած անախորժ անցքի մասին։

—

Շնորհակալութեամբ ստացանք «Երրորդ Ոսկի» մանկական գիրքը, թարգմանութիւն Ցարութիւն սարգսեան Աղանեանցի (Առաքելեանցի)։ Այդ գիրքը ռուսերէն լեզուով պարզևատրված էր Ս. Պետերբուրգի Ֆէօրելեան ընկերութիւնից։ Գրքի հայերէն թարգմանութիւնը տպված է ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ Ա. Մէլիք-Շահնազարեանցի տպարանում 1879 թվին։

—

«Тифл. Вѣстн.» լրագրում կարդում ենք։ «Ճանապարհների Կովկասեան վարչութեանը սարերից հաղորդում են յունվարի 25-ից որ Կովկասեան